

corrent, en -ANUM, -ANA, i derivats d'un nom de persona romà. Però de quin? Cuitem a descartar tres intents desorientats.

És clar que no poden venir d'*Aulus*, ni *Aulius*, com digué Mn. J. Segura (*Certamen Ass.Lit.Girona*, 1892, p.33), que hauria donat \**Ollà*, -*ana*, i probt. hi hauria alguna memòria del diftong *Au-* en les nombroses mencions dels S.IX-XII que hem aplegat. Però tampoc podria sortir de *OLIUS*, com digué M-Lübke i repeteix Aebischer (*Top.* 113), aquest amb l'aggravant de barrejar-ho amb l'etim. d'*Ullà* (B. Emp.) del qual s'imposa separar-lo per tota mena de raons (també antroponímiques) però ja per les fonètiques (que ell ignora sempre), car és evident en fonètica romànica que -*LIA*- hauria donat -*la-*, no pas -*lia-*.

Hi ha una solució satisfactòria fonèticament i en tots els punts de vista. Car és ben sabut que en el tresor de l'antroponímia romana abundaven força el grup dels noms en -*EIUS*: *Atreius*, *Letteius*, *Longuleius*, *Aurunceius*, *Nummuleius*, *Laufeijs* (tots ells en Schulze), sovint formant parella amb el en -*ius*: *Burreius*/*Burrius*, *Aurunceius*/*Auruncius*, *Bahuleius*/*ulius*, *Ulceius*/*Ulcus*, *Umbreius*/*Umbrius* etc. I la term. -*EIO-* es redueix a -*i-* en la nostra fonètica: recordem les etim. ara ben establertes de *vogi* *VOGEO-*, *cossi* *COCCEIO-*.

Justament *OLEIUS* està ben documentat en les nostres fonts onomàstiques (Schulze, p.99). I ha deixat descendència en la toponímia occitana i francoprovençal: *Oleac* en els HPyr., *Oleiaco* forma antiga de l'actual *Huillieux*, dept.Ain., *Uliargues* *OLEIANICAS* en el Gard. (Skok, 218); probt. el NL toscà *Òlio* ve també d'*Oleius*, més aviat que d'*AULIUS* (cf. Pieri, *Top.dell'Arno* 7). No ens resti cap escrúpol fonètic. Ningú pensi si -*EIA-* podia donar -*ežā-* en aquesta zona: car amb *Oliana*, ja estem de ple en l'àrea on -*i-* resta -*j-* segons la toponímia: la casa de *Sant Mai* (= *Magi*) és a la dr. del Segre a 6 k. d'Oliana; no molt més avall hi ha el conspicu *Meià* *VALLUM MEDIANUM*, més enllà *MEDIANETUM* > *Maianet*/*Manyanet*; i fins en l'alt Berguedà: *El Mutial* *MODIALE* i la forma berguedana *pujar* en lloc del verb *pujar*.

#### OLIOLA

És un poblet avui no gaire gran, però antic, uns k. al sud de Ponts i del curs del Segre, i uns al sud d'Oliana.

*PRON.LOCAL*: *auriòla* oït a La Sentiu i a Artesa de Segre, (Casac. 1920): *oriòla* i encara més *auriòla* a Cabanabona, 1931 (LL. 29. 215). En les enq. de 1956 i 1957 en els pobles del voltant recordo haver-ho sentit de totes dues maneres i també *oliòla*. En tot cas aquesta forma amb -*i-* i *O-* és general en la documentació administrativa i eclesiàstica, i en les mencions antigues; l'altra s'explica per trivials fets de dissimilació i de vulgarisme; per la *aur-*, cf. el que hem

vist a *Oleta*, *Oliana* etc.

*MENCIONS ANT.*: Notem que si bé avui *Oliola* pertany a la diòcesi d'Urgell, no és estrany que no figuri en la famosa Acta de C. SdUrg. de 839, ni en els abundants docs. urgellencs del S.X, perquè llavors tota aquesta rodalia estava fermament en mans dels moros lleidatans i balaguerins.

1075: «Sti. Tirsi de *Uliola*», doc. de Gualter a l'Arx. Sols. 1081: «Andreus Mironi --- vindó --- terra --- in te. de *Huliola*, sive in *Loma Longa*» (id.ibid.). 1169, «Ego Poncius Ste Marie *Gualteriensis* dono --- vinea ad *pau* de *Uliola*, in lo. voc. *Pui Gatosa* --- Val de *Arnís* --- *Albars* ---» (id.ibid.). 1172: «*Seró* --- *Biosca*, *Llorens* --- *Uliola*, *Puigvert*, *Todela* --- *Tarascó* ---» (MiretS., *Templ.* 224-5). 1190: *Uliola*, cit. junt amb *Taravau* (MiretS., o.c. 225). *Uliola* (Alart, *Priv.* 214). 1316: (*BABL* v.5). 1359: *Oliola* (*CoDoACA* XII, 23).

Arnau d'*Oliola* fou un durador abat de Poblet, del qual es poden veure moltes notícies en les *C.d.P.* de Font i Rius, p.748 i altres cit. en els índex de l'obra. En part signa sense esment del cognom (o nom d'origen) *Arnaldus abba*. Però també: *Arnall de Uliola* a.1176 (*Cart.* Poblet, p.148); *Arnaldi de Oliola* 1183 (id., p.22). *A. de Uliola*, a.1232 (Font i Rius, o.c.) També vindria d'allí una *Maria d'Oliola*, en un doc. d'Alzira (Mtz.Fdo., *Doc.Val.ACA.* I, 948).

L'*ETIM.* ací ja no la podem veure tan clara com en *Oliana* i *Olià*: en primer lloc perquè en aquests ens guiava ja la massa dels noms en -*ANUM*, -*ANA* cap a un origen romà, post-antroponímic. Seria un derivat del cat. *oli*? És difícil de creure des del punt de vista leximòrfic: per què un deriv. fem. d'un masculí? i com el sufix dim. hauria permès derivar un NL d'un nom comú de substància?: o costaria massa d'argumentar-ho o fóra impossible sense rebuscar recursos. Hi ha, però, tres vies possibles

A) *uljūla* documentat tres cops, amb les vocals expresses (encara que en dos dels passatges no consta la primera vocal; amb la traducció «zubaigà» 'ullastre petit' en el preciós glossari mossàrab del sevillà anònim c.l.a. 1100 (p.p. Asín), p.200. És, evidentment, el diminutiu del ll. *OLEA*, nom clàssic de l'olivera (en Ciceró i Ovidi). I en el mossàrab, almenys quan passa, com aquí, pel filtre aràbic, el tractament -*lio-* del nexxe llatí és normal. Si *Oliola* fos en el P.Val., o Andalusia, o a les altres terres de l'Ebre, aquesta etim. s'imposaria, com una explicació simple i ben documentada.

En la rodalia, però, del nom present, potser també és possible? Pensem que el front de lluita amb els moros passà llarg temps per la ribera del riu Bragós, o oscil·lant entre aquesta i la del Sió (cf. el que he dit i documentat a l'art. *Guissona*, també s.v. *Morana* i *Mafet*. No massa lluny d'*Oliola* ja trobem alguns pocs arabismes segurs: *Butsènit*, *Calaf*..

Però hi ha altres vies possibles.